

"בכל דרכיך דעהו, והוא ישר אורחותיך" (משלי, ג', ו')
חינוך ממלכתי דתי בעידן הבינה המלאכותית

"המושג 'חכמת ישראל' מקיף יותר מאשר התורה עצמה. מבחינות מסוימות, יש לכלול את המדע בתוך המונח 'תורה' כפי שמשמשים בו חכמינו במובנו הרחב, שכן מקצועות מדע, כמו רפואה, אסטרונומיה, פיזיקה, מתמטיקה, בוטניקה ואפילו זואולוגיה, **ייחשבו כעוזרים ומשרתים ללימוד התורה, ומכאן שהם מהווים מקצועות משנה של 'חכמת ישראל'**" (הרב יצחק אייזק הלוי, יהדות, חוק ומוסר עמ' 104-103)

עם התפתחות הבינה המלאכותית בבריאה האלוקית, וכניסתה לחיים האנושיים, החמ"ד שותף לעשייה במשרד החינוך המבקשת להוביל שימוש מושכל בכלי הבינה המלאכותית תוך הכרה בתועלות, פיתוח מיומנויות וכלים ביקורתיים, תוך דיוק התכנים והערכים בהלימה לחינוך הממלכתי דתי.

במהלך השנים, מנהל החינוך הדתי מבקש לייסד ולהעמיק בתפיסה פדגוגית - אמונית - חדשנית השזורה במסורת הלמידה היהודית - הבית מדרשית, ומטפחת זהות ציונית דתית. בתוך כך, מכוון החמ"ד לשימוש **מושכל בכלים דיגיטלים**, ביניהם **בינה מלאכותית**. תוך הנחיית צוותים ותלמידים, כתיבה והתאמת תוכניות, מתן כלים לשימוש מיטבי ערכי ומבוקר ולהצבת גבולות לאיכות וכמות השימוש, באופן המותאם לאורח החיים בחמ"ד.

מנהל החינוך הדתי מכוון לשימוש בבינה מלאכותית למטרות פדגוגיות בלבד, המרחיבות ומעמיקות את הלמידה תוך הכרה בתועלות טכנולוגיה זו, ומתוך שימוש הנאמן לערכים היהודים ולמוסר האוניברסלי, תוך שמירה על ערכי כבוד האדם, אמון, יושרה ואתיקה, ברוח החמ"ד.

הבינה המלאכותית מהווה כלי עזר המסייע בתהליכי הוראה, למידה והערכה ואינה מחליפה את מקומו של המורה, את עמל התורה, החקר והלמידה של התלמידים. דבר זה דורש הדרכה, הנחיה, ליווי, בקרה ופיקוח של הצוות חינוכי, בשיתוף קהילת בית הספר ובהלימה לחזון הבית-ספרי.

בשימוש בבינה מלאכותית בכלל, ובהוראת מקצועות הקודש בפרט, אין להסתמך על הבינה המלאכותית, אלא לבדוק במקורות ולקיים שיח עם דמות ידע כגון רב, מורה, הורה.

חודש שבט תשפ"ה, נבחר על ידי משרד החינוך כ-"חודש הבינה המלאכותית", חודש המהווה פתיחה לחינוך בעידן של בינה מלאכותית. מטת החמ"ד דייק את תוכנית חודש הבינה המלאכותית ותכניה בהלימה לאורח החיים בחמ"ד, וממשיך לעמול ולדייק, כמו גם לקדם הפקת תכנים בחיבור לעולם התורני.

תכני משרד החינוך שהופקו לחודש זה מפתחים כשירות מותאמות גיל, המעניקות למורים ותלמידים הבנה וכלים ביחס לשימוש מושכל וביקורתי בבינה מלאכותית. מנהלי בתי"ס ורכזי התקשוב / מובילי בינה מלאכותית בבית הספר, מובילים את התהליך.

במסגרת חודש זה התלמידים יתנסו בסביבה דיגיטלית יעודית הכוללת בין היתר לימוד מתוך שיח עם ציטוט מלמד בשם 'Q' המיועד לתלמידי כיתות ד' -י"ב. הכניסה תעשה בהזדהות אחידה כך שהתלמיד יזוהה למערכת כתלמיד חינוך ממלכתי דתי, ובהלימה לכך המערכת תזמן לו תכנים שנבדקו ע"י צוות

החמ"ד. במרחב זה, במסגרת השיח עם הציטבוט, יונגשו לתלמידים תכנים המפתחים כשירות בסיסית לשימוש מושכל בבינה מלאכותית.

היות והתכנים הנלמדים משולבים בפלטפורת צ'טבוט המזמנת לתלמידים חוויית למידה תוך שיחה עם הציטבוט, ומכוון שאין אפשרות לגלות אחריות מלאה על התוכן שהציטבוט יפיק לתלמיד בשיח עצמו, המורה יוביל את יחידת הלימוד לכיתה כולה, ובו בזמן, התלמיד יתנסה בעמדת המחשב האישי בהתאם למודגם ומוצג בלוח המורה.

מודים לרב יוסף צבי רימון ולרב יוני לביא שהואילו להתרשם מהתכנים, להאיר וללוות אותנו בתהליך. מצ"ב מסמך מכון מאת הרב רימון – כללים לשימוש במערכות בינה מלאכותית, ובפרט במערכות צ'אט.

מטה החמ"ד מקיים השתלמויות ומפגשי למידה המסייעים בהובלת חינוך בעידן של בינה מלאכותית לשירותכם:

- כנס חדשנות ופדגוגיה - AI בחמ"ד - שמרו את התאריך: יום שני, ה בשבט | 14:00-15:30 | זום
- חינוך בעידן הבינה המלאכותית - אתר החמ"ד (מתעדכן תדיר) - באתר מובאת, בין היתר, **אסופת מאמרים תורניים** שנכתבו ע"י אנשי תורה במיוחד לחמ"ד, בהובלת הפיקוח על רבנים בחמ"ד.
- פרנטיות חמ"ד AI מחוזיות.

"בכל דרכיך דעהו והוא ישר אורחותיך" (משלי)

מתוך מאמץ האדם ל"בכל דרכיך דעהו" מגיעה הברכה "והוא ישר אורחותיך". על 'דרכים' ו'אורחות' כותב המלבי"ם: "הדרכים הם הגדולים, והאורחות הם הקטנים המתפשטים... ויען שאורחות החכמה הם רבים אין קץ... ואי אפשר שידע כל הפרטים הבאים לפניו איך יתנהג בהם כפי דרך התורה והחכמה- משיב שאתה תדע את ד' בכל דרכיך הכוללים והוא ישר אורחותיך, שע"י סיוע אלוקי יהא גם אורחותיך הפרטים ישרים..." שנוכח מתוך עמל של "בכל דרכיך דעהו" לסייעתא דשמיא בהובלת החינוך הממלכתי דתי בעידן הבינה מלאכותית.

בברכה, מנהל החינוך הדתי

מנהלים וראשי מוסדות, חברים יקרים!

הבינה המלאכותית כבר כאן! כמערכת חינוך יש לנו תפקיד לתווך את השימוש בצורה נכונה. החששות מובנים... אך הם אינם "שיטת עבודה". נעשתה בחודשים האחרונים עבודה משמעותית מאוד ע"י צוות מטה החמ"ד בשיתוף פעולה עם מטה משרד החינוך. **אנו מבקשים גם מכם, ומהמורים בצוותכם, להכיר את התכנים, לבחון ולהתאים לקהילת בית ספרכם, ולהאיר לנו הארות לטובת לימוד ודיוק משותף.** תודה לרבנים רימון ולביא אשר התרשמו ממרחב הלמידה היעודי של משרד החינוך והאירו לנו הארות מחכימות. ככל שנכנס יותר, נכשיר עצמנו ואת תלמידינו לשימוש מושכל. **מצפה מכל בית ספר, בהובלת המנהלים, לעמוד גם ביעד זה.**

בשורות טובות לעם ישראל בעז"ה בעוז, בחן, בחסד וברחמים,

בהערכה רבה, יוני סמואל - ראש מנהל החמ"ד

